

Els animals i la droga

¿Tenen el 'mono' els micos?

Sembla que el consum de vegetals tòxics no és una pràctica ocasional, sinó que moltes vegades podria ser intencional. Curiosament, moltes de les substàncies sintetitzades pels vegetals com a mitjà de defensa davant dels herbívors podrien ser convertides per alguns d'aquests en productes d'evasió.

Els ximpanzés salvatges poden utilitzar les plantes per les seves propietats medicinals, segons acaben de fer públic dos biòlegs, un d'anglès i l'altre japonès, com a resultat del seu treball a Tanzània. Han pogut observar la manera en què el ximpanzés mengen les fulles d'algunes plantes, *Aspilia* i *Lippia aplicata*, també utilitzades pels indígenes per les seves propietats farmacològiques. Els ximpanzés agafen cada fulla, la masteguen i mantenen entre llengua i galta, i només després de força estona acaben menjant-se-la. Segons aquests biòlegs, actuen com la gent que pren drogues. També han comprovat que és al matí quan es mengen aquestes fulles, quan, per contra, duen a terme la major part de la seva pastura durant la tarda. Sembla que els ximpanzés recarreguen així el nivell de la droga que havia disminuït durant la nit. Diuen, d'una manera més planera, que aquests animals comencen el dia amb un estimulants —jequi-valent a la nostra tasa de cafè!

I és que tots tenim present que el consum de substàncies psicoactives amb efectes sobre el comportament, l'humor o l'estat d'ànim és una pràctica antigüíssima i estesa a quasi tota la societat humana. Però, el que ens pot sorprendre més és el fet que això no sigui exclusiu de la nostra espècie. En efecte, l'home no ha estat el primer ni l'únic ésser atret per les drogues. Per insòlit que pugui semblar, als animals salvatges, des dels ocells fins als elefants, utilitzen drogues de naturalesa diversa, en alguns casos d'una forma molt propera al que denominem drogodependència.

Probablement va ser tot espiant el comportament alimentari i les reaccions dels animals en menjar-se les arrels, els fruits i les fulles de plantes diverses, que

els nostres avantpassats van comprendre l'extraordinari i misteriós poder de moltes substàncies produïdes per les plantes, un poder que era medicinal moltes vegades, però també estimulants, tranquil·lizants o al·lucinogenes d'altres. Homes i animals han cercat i consumit substàncies psicotròniques moguts per un instint intens que alguns arriben a considerar tan natural com la fam, la set o el sexe. Entre els defensors d'aquesta idea destaca el psicofarmacòleg americà Ronald Siegel, que ha publicat un llibre amb el títol *La intoxicació: la vida a la recerca del paradís artificial* en el qual considera la recerca de substàncies tòxiques com un comportament natural i extens al regne animal. El llibre és de divulgació i fa repàs dels animals que deliberadament o fortuïtament es posen en contacte amb substàncies d'origen vegetal definibles com a drogues. Hi ha el cas del ramat de 150 elefants indis que van irrompre en una destil·leria clandestina, i després d'haver begut fins a la sacietat, amb un gat de consideració, arrasaren la zona en un raid que ferí força gent i destruï moltes casetes. De fet, ja Livingstone

havia descrit el 1857 la golafreria dels elefants africans pels fruits fermentats d'una palma de Borassus i d'altres espècies, de manera que esdevenien fortament excitables.

Però la recerca de la droga dels animals no és sempre tan dramàtica. També hi ha exemples de cabres i cavalls de Texas que s'arrosseguen vacil·lants després d'haver menjat amb avidesa fruits amb substàncies al·lucinògenes. A Mèxic els gossos i les cabres es deixen menjant el cactus peiot, que conté mescalina, mentre a l'altiplà del Perú les flames pasturen la fulla de coca i a l'Àfrica occidental els gorilles van a la recerca de plantes de *Lobelia* riques en un alcaloide similar a la nicotina. També a les selves de Gabon i del Congo, els indígenes han observat els gorilles en estats insòlits delirants després d'haver desenterrat i menjat les arrels d'un arbust anomenat *iboga*. S'exciten i fugen espantats com si estiguessin davant de misterioses i esfereïdores aparicions. Les anàlisis semblen indicar que és conseqüència de l'alcaloide ibogaïna, un dels 5.500 alcaloides produïts per la planta amb finalitats defensives. També hi ha exemples de tigres i dels seus parents, els gats, que es deixen per una planta anomenada *Nepeta cataria*, amb la qual s'exciten sexualment i possiblement al·lucinen ja que responen perseguint preses inexistents.

En la major part dels casos, l'ús d'una droga per part d'un animal salvatge sembla ser un episodi ocasional. Però, si admetem la hipòtesi que veu el consum de droga com un comportament animal normal tal com sosté Siegel, a la natura assistim a un sistema d'autoreglamentació que limita les conseqüències negatives d'aquest comportament aparentment aberrant. Per exemple, els animals que

pasturen les plantacions de marihuana, ho fan segons les seves necessitats quan la planta està creixent i conté una baixa concentració de substància psicoactiva, o quan ja ha madurat i la quantitat de principi actiu és màxima.

El fet que molts herbívors puguin evitar les plantes que contenen substàncies tòxiques, suggereix que quan se les mengen, és perquè ho fan intencionadament. ¿És possible que els agradi l'estat tòxic? En situacions experimentals, els gossos, gats, rates i els primats que són col·locats en condicions de poder-se au-

tosubministrar substàncies com l'alcohol, l'opi, la marihuana o la cocaïna, presenten un comportament similar a l'humà enfront d'aquestes substàncies. Per exemple, en captivitat, les rates es passen al consum de l'alcohol per alleugerir les situacions estressants. En les colònies de rates l'alcoholisme segueix unes pautes similars a les de la comunitat humana, la qual cosa suggereix que l'ús i l'abús de substàncies psicòtropes poden originar-se en la interacció de factors individuals biològics amb altres d'ambientals i socials.

Però en estat lliure, ¿quines podrien ser les motivacions que induïrien els animals a consumir substàncies que alteren el seu estat de vigília? ¿Quina finalitat tindria des del punt de vista evolutiu? L'autor del llibre sosté que per a molts animals la resposta està en la recerca d'efectes estimulants o sedants. En un cert sentit, l'estat tòxic permet a l'animal de trobar-se en una situació diferent, de sentir-se diferent. És una hipòtesi intrigant però sembla massa antropogènica.

Josep Penuelas Reixada

